

תאמין שיכולים לתקן

מטרות הפעולה

החניך יאמין ביכולתו של האדם לחזור בתשובה

החניך יחפש דרכי "ענישה" המחנכות את האדם החוטא

מבנה הפעולה

א. השוואה בין עבריינות לחטא

ב. הבנת היחס לחוטא ב"עין יהודית"

ג. לימוד הגישה היהודית לאדם שממנה נובע היחס לחטא

ד. סיכום

מהלך הפעולה

א. השוואה בין עבריינות לחטא

- נשחק משחקים שונים של קליעה למטרה, לדוגמא: השחלת נר לבקבוק, קליעת כדור לאף של ליצן, השחלת מטבעות לעמוד, קליעת חיצים למטרה, באולינג ועוד.

מחלקים את החניכים לקבוצות משחק, כל חניך יכול לבחור באיזה משחק הוא מעוניין להשתתף ויש לו הזדמנות אחת לקליעה. תוך כדי משחק מדביקים מדבקה אדומה לכל מי שהחטיא את המטרה ומדבקה ירוקה למי שקלע. (בשבת- נחלק פתקים בצבע המתאים) בסוף המשחקים מבקשים מהחניכים להסתדר בשתי קבוצות לפי צבע המדבקה, ולחשוב על שם מתאים לכל קבוצה. אחרי שהחניכים יעלו את הצעותיהם, מציעים לקרוא לקבוצות: בעלי המדבקה הירוקה- "הקולעים" ולבעלי המדבקה האדומה- "העבריינים", ושואלים את החניכים האם זה מקובל עליהם? סביר להניח שתפתח התנגדות חריפה לשמות, והחניכים לא יבינו את הקשר לעבריינות.

• דיון:

- מדוע במשחק כדור סל כאשר השחקן מפספס הוא מחטיא?
- מה הקשר בין "חטא" ל"החטאה במשחק"?
- מה הנקודה המשותפת לעבריינות, לחטא, ולאי קליעה במטרה?

השורש ח.ט.א מדבר על פיספוס המטרה, הגעה למקום הלא נכון. לכן, בעומק הדברים מי שהחטיא את המטרה במשחק הוא כמו "עברייני" שעושה דברים בניגוד לתפקידו בעולם ומחטיא את המטרה.

אדם שחוטא מפספס את המטרה הפנימית שלו (כפי שבררנו ביחידה "תורה קדמה לעולם"). כיום עברייני מוגדר כאדם שסוטה מהנורמה- ההתנהגות שלו חורגת ממה שמקובל בחברה. טובת החברה עומדת במרכז ולכן מטרת הענישה לדאוג שהחברה תהיה נקיה מאנשים שמפריעים להתנהלותה התקינה. לעומת זאת ביהדות, ניתן לומר שכל חוטא הוא "עברייני", סוטה מהדרך הנכונה, מפספס את המטרה. אך ההבדל הוא מהותי, מכיוון שהתורה מגדירה מטרה פנימית, סטייה של האדם מעצמו כי האדם הוא טוב מיסודו ולכן הדאגה היא לאדם החוטא ולא רק לשקט ולסדר של החברה.

ב. הבנת היחס לחוטא בעין יהודית

- כל זוג חניכים מקבל היגד (נספח 1), חלק מההיגדים משקפים גישה מערבית וחלקם גישה יהודית. על כל זוג ליצור פסל אנושי המתאר את ההיגד אותו הם קיבלו (כלומר, להעמיד את עצמם כפסלים). כל זוג מציג את הפסל לפני הקבוצה, והחניכים הצופים אומרים מה לדעתם היחס בין הדמויות בפסל ואלו רגשות הם משדרים.

בסיום הצגת כל ה"דמויות" יבלוט הבדל בין שני סוגי הפסלים, אלה המבטאים קירבה, אהבה, אימון ותקווה לעומת אלה המשקפים ניכור, כעס, אכזריות. זהו ההבדל בין היחס של "המעניש" ל"עברייני" לבין היחס בין "הקב"ה" ל"חוטא".

- מי אמר למי- פורסים כרטיסיות (נספח 2) מתוך דברי הפסיקתא דרב כהנא, (פסקא כה):

טוב וְיִשְׁשֶׁר ה' עַל כֶּן יוֹרָה חֲטָאִים בְּדַבְדָּרָךְ (תהלים כה, ח). שאלו לחכמה חוטא מה עונשו, אמרה להם, הנפש החוטאת היא תמות. שאלו לתורה, חוטא מה עונשו, אמרה להם, יביא אשם ויתכפר לו. הדא הוא דכתיב (ויקרא, א, ד), וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו. שאלו להקדוש ברוך הוא, חוטא מה עונשו אמר להם, יעשה תשובה ויתכפר לו. זה שכתוב, טוֹב וְיִשְׁשֶׁר ה' עַל כֶּן יוֹרָה חֲטָאִים בְּדַבְדָּרָךְ. בני מה אנא בעי מנכון, דרשוני וחיו, אמר ר' פנחס למה הוא טוב, שהוא ישר. למה הוא ישר, שהוא טוב. על כן יורה חטאים בדרך, שהוא מורה להון דרך, שיעשו תשובה.

- מקריאים את תחילת המשפטים: אמרו לחכמה חוטא מה עונשו? אמרה להם... והחניכים בוחרים את המשך המשפט מתוך 3 האפשרויות, וכן תורה והקב"ה.

• דיון:

○ מדוע רק הקב"ה מאפשר תשובה?

• לימוד (נספח 3)

הקשר בין הקב"ה לעם ישראל הוא קשר של אב ובן, זהו קשר שאיננו מותנה במעשים של הבן, וגם כשחוטאים עדיין קרויים בנים. לכן הגישה לחטא הוא כטעות ולכן יש לאן לחזור, איך לתקן. זה לא מה שטבעי ואופייני לבן, האב רוצה שהוא יחזור לדרך הישר ועוזר לו לעשות זאת. האב לא מתייאש מבנו ולא מתנכר ומרחיק אותו.

ג. הגישה היהודית לאדם שממנה נובע היחס לחטא

• מפזרים תמונות / חפצים על הרצפה (נספח 4) רגל שבורה, קרע בבד, לכלוך על בגד, חור בחפץ/ פנצ'ר בכדור/ גלגל, משקפיים שחורות, מסכה מפלצתית, פצע שזקוק לפלסטר וכו'. כל חניך בוחר חפץ / תמונה שממחישה בעיניו את השפעת החטא על החוטא.

• דיון:

○ מה עושה החטא לאדם?

○ מה ההבדל בין האדם לפני החטא לאדם לאחר החטא?

○ מה מגלה החטא על האדם?

• לימוד נוסף מ"תשוב תחיניו" – (נספח 5)

ד. סיכום:

בפעולה "מגיע לו" הכרנו תפיסות עולם שונות המשפיעות על סוגי הענישה הקיימים בעולם. בפעולה זו אנו מבינים שהיהדות מאמינה שהאדם הוא טוב מיסודו ויש בו נשמה טהורה. החטא/פשע הוא קלקול אך אינו משנה את הטבע הטהור של האדם. ולכן כאשר אנו באים ל"טפל" בפושעים צריך להתמקד בתיקון כל פושע כאדם ולהבין מה שורש נפילתו. המטרה היא לחנך, לקדם, להוציא את הטוב הטמון מהכח אל הפועל, ולכן הרחקה / נקמה / הפחדה אינה השפה. אנחנו לא מחפשים לדכא את הכח הרע, אלא לקדם ולחזק את הכח הטוב.

כל הענישה שיש ביהדות והיחס לעבריינות ופשיעה (גם בין אדם לחברו וגם בין אדם למקום) מבוססת על יסוד התיקון. המגמה היא להחזיר את האדם למצבו הטבעי והטהור. לנקות אותו מחטאו ולאפשר לו לחזור ולחיות כיהודי טוב.

היהדות אינה מיואשת מהאדם, אינה מנסה להרחיק אותו, להפחיד, להרתיע, לזעזע. היא מאמינה בטוב שבאדם, באחריותו על מעשיו, וברצונו להיות טוב יותר. תוצאות ה"חטאים" ממוקדות בתיקון המעשה השלילי ובתיקון הנפש שסטתה מהמסלול הראוי לה.

בפעולה הבאה (טיפול שורש) בעז"ה נכיר דוגמאות מהעולם היהודי להתמודדות עם פשעים חברתיים שונים, על בסיס התפיסה שלמדנו בפעולה זו.

נספח 1

<p>"שמו לי אזיקים ועכשיו אני בפנים לא עשיתי, לא פגעתי חף מפשע אני... הבכי לא יעזור שופט היה אכזר"</p>	
<p>"לקחו לי את החופש ריבון העולמים לקחו ולא החזירו אנשים רעים אם רק ידעתם מהם אסירים"</p>	
<p>"וצדקינו במשפט המלך המשפט"</p>	
<p>"אם כבנים רחמינו כרחם אב על בנים"</p>	
<p>"אם כעבדים ענינו לך תלויות עד שתחננו ותוציא כאור משפטנו"</p>	
<p>"מאחורי הדלת צעקה מיד לפתוח משטרה אומר לי איש משופם בחליפה ידיים על הקיר ותעודה (פושע)"</p>	
<p>"מכונית משטרה רדפה אותי הם עלי סגרו במחשבה ראשונה ירו בי במחשבה שניה צחקו"</p>	
<p>"כמו פושע תחת מעקב"</p>	
<p>"לשומר אוהביו בדיון"</p>	
<p>"אבינו מלכינו מחוק ברחמיך הרבים כל שטרי חובתנו"</p>	



"אנו צאנך ואתה רועיבו"

"אדוני השופט זו האמת וכל האמת אז למה אתה לי בית סוהר רושם, אנני
אשם.."

<p>יעשה תשובה ויתכפר לו</p> 	<p>יביא אשם ויתכפר לו</p> 	<p>הנפש החוטאת היא תמות</p> 
<p>הקב"ה</p> 	<p>תורה</p> 	<p>חכמה</p> 

שתי אמרות מחלחלות בתוכנו יחד עם ארס הנחש: א. אין תיקון. ב. נשארנו לבד.

כל מי שנכשלת ואינה מצליחה להתנער ולקום, צריכה לדעת שהיא נגועה בארס הנחש. כל מי שייאוש ובדידות ממלאים את לבה ומרפים את ידיה צריכה לדעת שחולה היא, שכל מה שמחליש אותה, מאיים עליה ומרחיק אותה מה' יתברך ומהתשובה אליו- הוא שקר וסילוף, לא תורה ולא אמת. לכן יותר משנחדש ונבאר בהמשך דברינו- נשתדל להדגיש הדגשות, לחזור ולשנן דברים ידועים ומפורסמים. מכיוון שהבעיה היא בעיה נפשית ביסודה, יש לה גם פתרונות נפשיים. כלומר: אדם מרגיש שאין תיקון, והתורה אומרת שיש תיקון. אז מה עושים? צריך לספוג לתוכנו את הידיעה שאכן יש תיקון, ולתת לה לחזור מבעד למערכות הנפש המכווצות והאטומות.

לכן נחזור אל יסודות האמונה, נעסוק בהם עוד ועוד ומהם נשאב רפואה והצלה לפצעי הייאוש והבדידות שבעומק הנפש. ואמנם אי- אפשר לבית המדרש בלי חידוש, ולו רק בדרך הצגת הדברים, אך ישפוט המעיין ויראה שכל מה שנביא אינו "וורט" ואינו רמז, אלא פשוט ומפורש, שלא ב'קולות' ובדברי נחמות בעלמא אנו עוסקים, אלא בדין תורה ובמשפט צדק נרוצץ את ראש הנחש. ייתן ה' ויעזור הבירור להוציא את העיוורון הזה מליבותינו.

מבין שתי מהחלות דורשת הבדידות טיפול בהול יותר- 'עזרה ראשונה'- כי בלי קרבת ה' יתברך אלינו אין חיים. על כן נפתח בה.

אנו בניך ואתה אבינו

"ועל כל פשעם תכסה אהבה". יסוד מוסד באמונת ישראל המסורה לנו מדור לדור הוא שאין אהבת ה' סרה מעל האדם החוטא. רבי מאיר אומר: בין כך ובין כך אתם קרויים בנים, שנאמר: "בנים סכלים המה", ואומר: "בנים לא אמון בם", ואומר: "זרע מרעים בנים משחיתים", ואומר: "והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי".

מאי ואמור? וכי תימא: סכלי הוא דמקרי בני, כי לית בהו הימנותייהו לא מיקרו בני, ת"ש ואומר: "בנים לא אמון בם". וכי תימא: כי לית בהו הימנותא הוא דמיקרו בנים, כי פלחו לעבודת כוכבים לא מיקרו בנים, ת"ש ואומר: "זרע מרעים

המשך <<<

בנים משחיתים". וכי תימא: בנים משחיתים הוא דמיקרו, בני מעלייא לא מיקרו, ת"ש ואומר: "והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי".

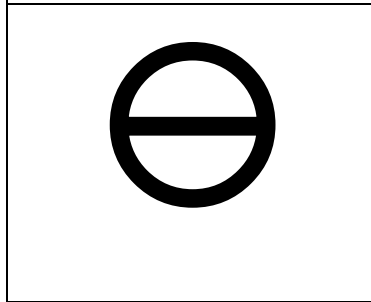
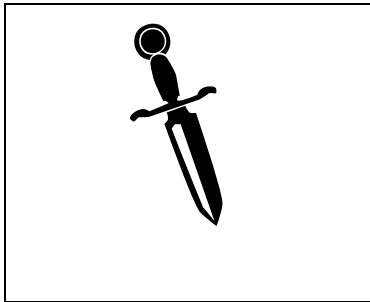
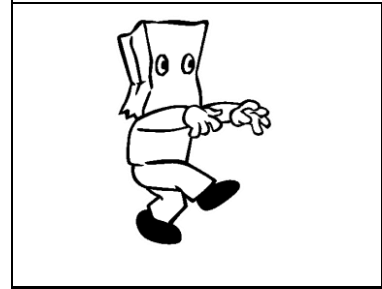
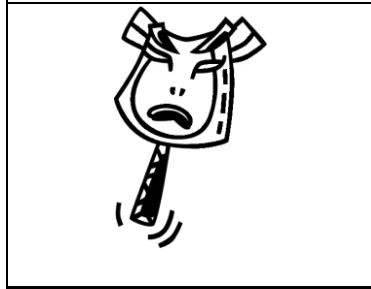
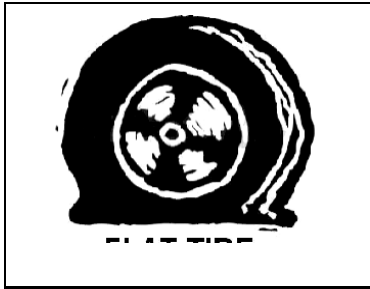
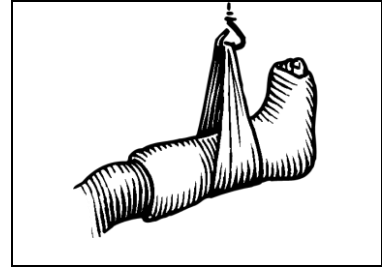
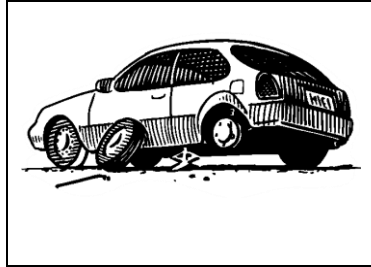
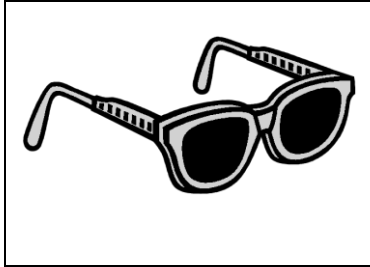
"מאי ואומר..": כלומר- מדוע נזקקים לראייה נוספת ("ואומר: בנים לא אמון במ")? שאם תאמר: סכלים נקראים בנים, אך כשאין בהם אמונתם לא נקראים בנים- בוא ושמע מן הפסוק- "בנים לא אמון במ" שגם שאין בהם אמונתם נקראים בנים, אך כשהם עובדים לעבודת כוכבים לא נקראים בנים, בוא ושמע מן הפסוק- "זרע מרעים בנים משחיתים". ואם תאמר: בנים משחיתים נקראים (כשעושים כל זאת), אך בנים מעולים אנים נקראים, בוא ושמע מן הפסוק: "והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם, יאמר להם בני אל חי".

הרי לנו שאהבת ה' אינה פוסקת לא בעקבות חטא, לא בעקבות חיסרון אמונה ואפילו לא בעוון עבודה זרה. משמעות התואר 'בנים' מורה על קשר עצמי, שאין שום מאורע חולף שיכול להשפיע עליו ולזעזעו.

ודאי, לפי השינויים במעשה הבן ובהתנהגותו, כל ישתנה גם יחס האב אליו. כל מעשה דורש תגובה לשם תיקון, וכל שינוי משנה את מעשה החינוך ומשפיע על הקשר החיצוני שבין האב לבנו. כך תיתכן התרחקות חיצונית הבאה לשם השגת תועלת חינוכית, ענישה ולבישת "פנים זועפים" כתגובה למעשי הבן הרעים. ועוד, ודאי שכמו בכל קשר חי ופועם, גם בקשר בין אב לבנו אפשר שייפגע אחד מן השני ואף סביר שיקרה כך, אלא שהפגיעה היא חיצונית, גם כשהיא עמוקה, ואין בה כוח לעקור את הקשר ולסלק את האהבה.

אפשר להוסיף שלכן בגיל שלוש עשרה נעשה אדם בר- מצווה- בן מצווה- ואילו האדם החוטא נקרא בעל עבירה. קשר שבין בעל לאישתו ניתן לניתוק כיון שאינו עצמי, אך קשר בין אב לבנו איננו מותנה בכל צורת התנהגות ואיננו ניתן לפירוד וניתוק.

מתוך "תשוב תחיני" עמ' 25-28



"נשמה שנתת בי- טהורה היא". עדיין היא בטהרתה כמו שהייתה ביום שניתנה בי. כל חטאי ועוונותי לא פגמו בה מאומה ולא קרבו אליה בכהוא זה לטמאה. חלק אלוה ממעל- "מצד עצמו של האב"- נתון בכל אחד ואחד מישראל. זוהי משמעות היותנו בנים לה'. וכל זמן שהאדם חי- הרי הוא מגלם בחייו שלו עצמו, בכל מעלותיהם ומורדותיהם, את היותו חלק אלוה ממעל ממש. לכן החטא הוא נורא כל- כך, שהרי את ה' עצמו לוקחים כביכול ומורידים למקומות של טינוף וזוהמה. אך מאותה סיבה גם אין החטא משאיר שום רושם בעצם הנפש, ואין הוא פוגם אלא ברבדים החיצוניים שלה.

אב אוהב את בנו, והסגולה הזו- להיות בנו של האב- אין שום מעשה שיוכל להפר אותה או לפגום בה. גם כשהבן מתגולל באשפתות- בן הוא. וגם כשהאב מוצא את בנו בין פושעים ובני בליעל- רחמיו ואהבתו עליו כבתחילה, ואף ביתר שאת. סגולת הבן שבו מנצנצת מבעד לשכבות הלכלוך החיצוניות שלבשה על עצמה ומעוררת אהבה ורחמים בלי סוף.

אמנם נכון, החטא מבדיל בינינו לבין ה'. כך אומר הנביא: "עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם". אך שוב יש להזכיר את דברי המהר"ל- כל חטא הוא מצד העלול, מצידנו. לא ה' הוא שאינו חפץ בנו ואינו אוהב אותנו כשאנחנו חוטאים, אלא אנו היוצרים בכל מעשה של חטא מכשול מסוים, עיכוב והפרעה לקשר בינינו. אולם גם אחרי החטא, בעוד המכשול קיים, ה' קורא אלינו ושואל "איכה", מזמין אותנו לשוב בתשובה ולחדש את הקשר ביתר שאת, ואלם אנו אוטמים את אוזנינו. בעצת הנחש אנו ממשיכים ומגביהים את חומת הברזל- מתמכרים להרס עצמי- במקום להקשיב לה', לזכור שאנו בני אל חי ולנתח אותה בו במקום. בכל מקו שאנו נמצאים, נטה אוזן ונשמע את ה' הקורא באזני משה (מקדים רפואה למכתו של הנחש, העתיד לערער ולהטיל ספק בכך): "ה' ה'- אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה".



תשוב תחייני עמ' 28-30